

اسناد فوتبال ملی (۵)

سیاحان پیاده‌گرد!

■ فوتبال تشکیلات کامل و سازمان‌یافته‌ای نداشت و مسابقات فوتبال زیر نظر کلوب‌ها، مجتمعات و سازمان‌های خودساخته انجام می‌شد مثل کلوب اجتماعیون که آن را «شمس‌الدین شایسته» پایه‌گذاری کرد، کلوب شعاع، دارالمعلمین ورزش و … از جمله مهم‌ترین اجتماعات دیگر «مجمع ترقی و ترویج فوتبال» بودند که در ادامه، گزیده‌ای از اسناد مربوط به این تشکیلات را با یکدیگر مرور خواهیم کرد، اما آنچه می‌خواهیم درباره آن بحث کنیم، حکایت بازی ایران و یادگوبه است؛ تیمی که در سه بازی دوستانه در سال ۱۳۰۸، ۱۸ گل به فوتبال ایران زد. جالب است بدانید که این سه شکست سنگین تیم منتخب تهران از تیم بادکوبه آن هم در زمین خودی، ضربه سختی به روحیه فوتبالیست‌های تهران وارد کرد. حسن کاشفی‌پور در کتاب خود که «وقایع‌نگاری تاریخ فوتبال ایران» است و در سال ۱۳۶۳ به رشته تحریر درآمده، می‌نویسد: «بن اتفاق باعث سرخوردگی شدید بسیاری از فوتبالیست‌ها بود، به‌طوری که عده زیادی از آنها دست از بازی فوتبال کشیدند و دیگر گرد آن نگشتند. این موضوع باعث شد که مسابقات تهران به یک‌باره از آب‌وتاب بیفتد و سکوت سنگینی در میدانین فوتبال برقرار شود. این وضعیت کمابیش تا سه‌سال یعنی تا سال ۱۳۱۱ به طول انجامید.» در سال ۱۳۰۹ انجمن ترقی و ترویج فوتبال یک کار خوب انجام داد و آن برگزار ی یک بازی خیریه بین قوی‌ترین تیم‌های وقت تهران آن روز یعنی تیم‌های ایران و توفان بود. در آن سال یک گروه «سباح پیاده‌گرد» برای ترویج ورزش در ایران قصد داشتند پیاده به دور ایران سفر کنند. این گروه روز جمعه ۱۹ اردیبهشت سال ۱۳۰۹ به دور هم گرد آمدند تا در حضور اعضای دو تیم فوتبال ایران و توفان به نفع و افتخار اعضای همین ارتباط مجتمعه ترقی و ترویج فوتبال ایران به امضای ابوالفضل صدری که بعد از میرمهدی خان و ورزنده نفر دوم ورزش ایران بود، اطلاعیه‌ای صادر کرد که می‌خوانید: «شده کلوب تهران توفان بعد از سه‌سال مترا که حاضر شده است که به نفع و افتخار سیاحتین پیاده‌گرد دور ایران مسابقه مهمی با کلوب ایران در روز جمعه ۱۲ اردیبهشت در زمین لنج بدهند که عواید فروش بلیت آن کمک‌خروج سیاحتین پیاده باشد، علیهذا برای تشویق سیاحتین جوان، بازی فوتبال بین قوی‌ترین تیم‌های پایتخت به روز جمعه ۱۹ اردیبهشت موکول گردید. امیداست علاقه‌مندان وعموم هموطنان از خرید بلیت این مسابقه که به نفع یک اقدام مهم و موثری است خودداری نخواهند فرمود.» این مسابقه در روز جمعه ۱۹ اردیبهشت برگزار شد و هیچ‌کدام از نشریات در دورانی که همه از فوتبال سرخورده شده بودند خبری از فوتبال در ایران درج نکردند و تنها روزنامه اطلاعات در گزارشی کوتاهی از انجام بازی دو تیم حرف زد و تا زنده عمده حرف روزنامه اطلاعات ارایه خیر در مورد همان سیاحتان پیاده‌گرد بود.

بزرگان ورزش ایران

مر حوم جهانبخت توفیق

■ او دقیقاً اولین ورزشکار ایرانی است که علاوه بر کسب مدال المپیک و قهرمانی در دنیا مدارج علمی را نیز با موفقیت سپری کرد. او مدرک مهندسی مکانیک را اخذ کرد و با به رخ کشیدن شایستگی‌های علمی‌اش، ریاست اداره طرح و بررسی وزارت اقتصاد و دارایی را نیز احراز کرد. توفیق در سال ۱۳۴۷ ازدواج کرد و درست در همان روزهای ابتدایی ازدواجش دچار بیماری مهلک برقان شد که گویا به علت وزن کم کردن‌های بی‌رویه به وزن ۶۷ کیلوگرم بوده است. یک سال‌ونیم بعد از ازدواجش حالتی به شدت وخیم شد. پزشکان صلاح دیدند که ادامه معالجات او در خارج از کشور صورت پذیرد. پیکر تحلیل‌رفته مهندس با همراهی همسرش خاتم موهوش به لندن منتقل شد اما مداوا و معالجات یک ماهه اطبای مشهور بیمارستان سلطنتی لندن هم فایده‌ای نبخشید و در تاریخ ۲۸ اردیبهشت سال ۱۳۴۹، یعنی دو سال و چهار ماه بعد از مرگ ناپهنگام تختی، توفیق هم جوارمگم شده و به دیار باقی شافت. پیکری بی‌جان توفیق ۲۸ساله به تهران منتقل و طی یک مراسم پررنگه خاکسپاری که کمتر نظری داشته در آرامگاه طهیرالدوله شمیران به خاک سپرده شد.جهانبخت توفیق متولد سال ۱۳۱۰ در شهرستان سراب بود. خانواده‌اش در سنین خردسالی به پایتخت کوچیدند. در دبستان رودکی تهران معلم ورزش او کیومرث ابوالملوکی متوجه استعداد شگرف او و در کشتی شد و او را به باشگاه طوس برد و کشتی را به او یاد داد. در سال ۱۳۳۳، جهانبخت توفیق که ۲۳ سال داشت مدال طلای وزن ۶۷ کیلوگرم مسابقات جهانی توکیو را به دست آورد. او اولین طلایی کشتی ایران است. توفیق دو سال قبل از آن در حالی که ۲۱ سال داشت مدال برنز المپیک هلندیسکی را دریافت کرد.

توفیق از سال ۱۳۳۰ تا سال ۱۳۳۷ عضو تیم‌ملی کشتی بود و جای علی غفاری را در تیم‌ملی کشتی گرفت. ام‌علی حبیبی، جایگزین او در وزن ۶۷ کیلوگرم بود. درباره رقبب بزرگش یعنی ام‌علی حبیبی حرف جالبی دارد. او می‌گوید: هدف از کشتی گرفتن که فقط پشت حریف را به خاک زدن نیست. آن روز هم که در انتخابی ملیون مرا شکست داد همین را گفتم، حالا هم می‌گویم (این جمله بعد از غلبه بر ام‌علی حبیبی در سال ۱۳۳۶ از او نقل شده است. عین جمله در مجله کیهان ورزشی در همان مقطع چاپ شده است.)

لحظه تماشایی و تلخ وداع…

خط پایان

مهدی حدادپور

آن روزها عمر فوتبال برای بازیکنان مثل امروز نبود. از ۳۰ که می‌گذشتی یعنی به پایان خط می‌رسیدی، بر همین اساس بود که تا همین سال‌های دهه ۸۰ و ۹۰ میلادی، ستاره‌هایی مثل رومینگه و پلاتینی و یکن باوئر و… به ۳۲ یا ۳۳ سال نرسیده کفش‌ها را آویزان می کردند. می‌خواستیمم پرونده‌بازنشسته‌شدن فوتبالیست‌های ایرانی را بعد از جام جهانی ۱۹۷۸ با هم مرور کنیم اما وقتی به یاد آوردیم که آخرین بازی تیم‌های قبل از انقلاب شکوهمند اسلامی در روز ۱۵ شهریور سال ۵۷ انجام شد، قصد کردیم این پرونده را یکی، دو هفته دیگر مرور کنیم تا مناسبت زمانی شایسته‌ای هم داشته باشیم. به هر حال امروز در لیگ فوتبال ما، مهدی ثابتی با داشتن ۲۷ سال از همه سنن تر است. لیگ فوتبال ما در سال گذشته دو مرد متولد سال ۱۳۵۳ داشت؛ دو مردی که کفش‌ها را سال گذشته آویزان کردند، یعنی عبدالجلیل بازاری و یوشه‌ری که یکی، دو سال قبل، یک گل تاریخی به پرسپولیس زد و دیگری کریم باقری. البته در حالی از مهدی ثابتی به عنوان پدربزرگ لیگ امسال حرف می‌زیم‌که که درباره سن مردی به اسم سهراب بختیاری‌زاده تردید وجود دارد. سهراب بختیاری‌زاده متولد سال ۵۲ است و اگر در لیگ امسال بازی کند، عنوان مسن‌ترین مرد لیگ یازدهم را از مهدی ثابتی گرفته و به سهراب بختیاری‌زاده می‌دهیم. به هر حال، بد نیست مروری داشته باشیم بر نام مسن‌ترین مردان امسال لیگ ایران. (اگر سهراب بختیاری‌زاده امسال پا به توپ شود، با ۲۸ سال سن پیرمرد لیگ برتر است. مهدی ثابتی و مهدی واعظی متولد سال ۵۲ و عباس محمدی متولد سال ۵۴ هستند. فرهاد مجیدی، لاهرم‌رضا عنایتی و وحید هاشمیان متولد سال ۵۵ هستند. مهدی مهدوی کیا، فراز فاطمی، علی سامره، متولد سال ۵۶ هستند و علی کریمی، مهدی شیری، مهدی رجبزاده، ابراهیم میرزاپور، کیانوش رحمتی و… در سال ۱۳۵۷ به دنیا آمده‌اند.

ستارگان بین‌المللی

در فوتبال بین‌المللی دنیا، سن خدحافظی برخی از ستارگان نخبه را با هم مرور می‌کنیم. پله، سلطان فوتبال دنیا در سال ۱۹۷۱ از فوتبال ملی خدحافظی کرد. او در سال ۱۹۷۷ در حالی که ۲۶ ساله بود، با پیراهن تیم کلمسوف نیویورک آخرین بازی رسمی خود انجام داد. یوهان کروسف در سال ۱۹۸۳ و در ۳۷ سالگی، یکن باوئر در سال ۱۹۸۲ و در ۳۶ سالگی از فوتبال کناره گرفتند. هرکدام از این نفرات با تیم اصلی خود یعنی به ترتیب اژاکس آمستردام و بایرن مونیخ سه بار قهرمان اروپا شدند.

هر کدام مقطعی را خارج از کشورشان زندگی کردند، سپس هر دو در جام جهانی ۱۹۷۸ غیبت داشتند و به امسال بازی کنند، عنوان مسن‌ترین مرد لیگ یازدهم را از مهدی ثابتی گرفته و به سهراب بختیاری‌زاده می‌دهیم. به هر حال، بد نیست مروری داشته باشیم بر نام مسن‌ترین مردان امسال لیگ ایران. (اگر سهراب بختیاری‌زاده امسال پا به توپ شود، با ۲۸ سال سن پیرمرد لیگ برتر است. مهدی ثابتی و مهدی واعظی متولد سال ۵۲ و عباس محمدی متولد سال ۵۴ هستند. فرهاد مجیدی، لاهرم‌رضا عنایتی و وحید هاشمیان متولد سال ۵۵ هستند. مهدی مهدوی کیا، فراز فاطمی، علی سامره، متولد سال ۵۶ هستند و علی کریمی، مهدی شیری، مهدی رجبزاده، ابراهیم میرزاپور، کیانوش رحمتی و… در سال ۱۳۵۷ به دنیا آمده‌اند.

در فوتبال بین‌المللی دنیا، سن خدحافظی برخی از ستارگان نخبه را با هم مرور می‌کنیم. پله، سلطان فوتبال دنیا در سال ۱۹۷۱ از فوتبال ملی خدحافظی کرد. او در سال ۱۹۷۷ در حالی که ۲۶ ساله بود، با پیراهن تیم کلمسوف نیویورک آخرین بازی رسمی خود انجام داد. یوهان کروسف در سال ۱۹۸۳ و در ۳۷ سالگی، یکن باوئر در سال ۱۹۸۲ و در ۳۶ سالگی از فوتبال کناره گرفتند. هرکدام از این نفرات با تیم اصلی خود یعنی به ترتیب اژاکس آمستردام و بایرن مونیخ سه بار قهرمان اروپا شدند.

تاریخ ورزش

عکس: علی کاوه

است پیراهن تیم پرسپولیس را بر تن دارد و در اوج است.

-
-
-

در پایان قصد داریم یک مرجع آماری درباره نحوه و سن خدحافظی و رکوردهای مربوطه در فوتبال کشورمان داشته‌باشیم.

مسن ترین نفراتی که برای تیم‌ها بازی کرده‌اند:

- علی دایی ۳۷سال ۱۳۸۵
- منصور رشیدی ۳۷سال ۱۳۴۳
- نادر محمدخانی ۳۶سال ۱۳۷۸
- کریم باقری ۳۵سال ۱۳۸۷
- حمید درخشان ۳۵سال ۱۳۷۲

مسن ترین نفراتی که در سطح باشگاهی حاضر بوده‌اند:

- ابراهیم قاسم‌پور ۴۳/سال ۱۳۷۸
- علی پروین ۴۱/سال ۱۳۶۶
- حمیدعلیدوستی ۴۰سال ۱۳۷۴
- هاشم حیدری ۳۹سال ۱۳۸۴
- یحیی گل محمدی ۳۹سال ۱۳۸۷
- محمد پنجعلی ۳۹سال ۱۳۷۳

بازیکنانی که خدحافظی پیش از موعد داشته‌اند:

(به علل مختلف تحصیلی یا مصدومیت‌ها)

- جواد منافی ۲۴/صافد راندگی
- جواد الله‌وردی ۲۷/مصدومیت‌فوتبالی
- محمدحسین دادگان ۲۷تحصیلات
- محمدرضازادمهر ۲۷تحصیلات
- مهدی حاج‌محمد ۲۴/مصدومیت‌فوتبالی

کرد. علی پروین تا ۴۱ سالگی فوتبال بازی کرد و در حالی که به همه افتخارات فوتبالی رسیده بود، با پیراهن پرسپولیس در مسابقات باشگاه‌های تهران مقابل تیم دارایی تهران آخرین بازی خود را در سال ۶۶ انجام داد و بازنشسته شد. مرحوم ناصر حجازی در ۳۷ سالگی فوتبال را کنار گذاشت. او در سال ۱۳۶۶ برای تیم محمnan بنگلادش آخرین دور رسمی بازی‌هایش را سپری کرد.

حمید درخشان در سال ۷۳، زمانی که ۲۷ ساله شده بود، فوتبال را با پیراهن پرسپولیس کنار گذاشت. محمد پنجعلی ۳۹ ساله و ناصر محمدخانی ۳۵ ساله، سه ستاره طلایی سه خط مختلف پرسپولیس در یک سال و یک روز فوتبال را کنار گذاشتند. حمید علیدوستی تا ۴۰ سالگی بازی کرد. او در تیم سایپا سال ۷۴ همچنان یک مهره تابناک بود. ستارگان نسل متاخر فوتبال ما یعنی محمدرضاعلیبزازده، خداداد عزیزی، کریم باقری و علی دایی در شرایط مختلف کفش‌ها را آویزان کردند.

عابدزاده در ۳۵ سالگی، سال ۸۰ و به علت مصدومیت از فوتبال کناره‌گیری کرد. خداداد عزیزی در سال ۸۵، زمانی که ۳۵ ساله بود فوتبال را کنار گذاشت. علی دایی در بهار سال ۸۶ و در ۲۸ سالگی کفش‌ها را آویخت و کریم باقری در سال گذشته زمانی که ۳۷ ساله بود فوتبال را کنار گذاشت. در حال حاضر از نسل ستارگان متاخر، هنوز مهدی مهدوی کیا و علی کریمی در میدان حاضر هستند. مهدوی کیای ۳۴ ساله در تیم داماش گیلان شرایط متوسطی دارد و علی کریمی که امروز ۳۳ ساله

گزارش «ساکرنٔ» از حضور مربیان اروپایی در آسیا

کارلوس کی‌روش، فرانک رایکارد و کاماچو

مدعیان انقلاب در فوتبال

کی‌روش

عربستان و ایران را بار دیگر احیا کنند. در میان تیم‌های آسیای شرقی تایلند، سنگاپور و اندونزی به ترتیب توسط مربیان آلمانی، صرب و هلندی هدایت می‌شوند. در غرب آسیا هم گوران توفزدیج هدایت تیم ملی کویت را بر عهده دارد. سرچکو کاتلج اسلونیایی هدایت تیم ملی امارات را بر عهده دارد. ثنوبوکر آلمانی لبنانی‌ها را هدایت می‌کند. تیم‌های بحرین و عمان هم توسط دو انگلیسی به نام‌های پیتر تیلور و پل لاگوئن هدایت می‌شوند. در میان این همه مربیان اروپایی، قاره آمریکای جنوبی مربیان کمتری در آسیا دارد. سیاستیانو لازارونی، مربی برزیلی است که در قطر مربیگری می‌کند. هموطنش، زیکو هم مذاکرات را با فدراسیون عراق به پایان رسانده و به زودی روی تیمکت این تیم خواهد نشست؛ تیم‌هایی که در دو سوی این دو طیف قرار گرفته‌اند، می‌توانند جهانی شوند. فقط تیم‌های ضعیف نیستند که پول زیادی خرج می‌کنند، کشورهای آسیایی با آرزوی درخشش در جهان فوتبال هر چند به طور لحظه‌ای و زودگذر هزینه‌های زیادی را برای استخدام مربیان خارجی پرداخت می‌کنند اما حتی قدرت‌های برتر قاره کهن هم به فکر این مساله می‌افتند که بعد از پایان کار مربیان خارجی در کشورشان بار دیگر مربیان دلخواه وطنی را با ناز و احترام به تیم ملی بازگردانند! مربیان خارجی بسیاری در قاره آسیا وجود دارند و کار آسانی نیست که بتوانیم قضاوت کنیم که آیا چیزی به فوتبال این کشورها اضافه کرده‌اند یا نه. برخی از این کشورها رویای اول حضور در جام جهانی را در سر می‌پروراند. هر چهار تیم آسیایی که فقط یکبار در جام جهانی حاضر

جایگاهش را محکم کند در صورتی که زمان وجود داشت و فدراسیون فوتبال ژاپن می‌توانست از مربیان تراز اول استفاده کند، قطعاً این مربی نمی‌توانست در جام جهانی روی تیمکت تیم بنشیند.

هاجونگمو سرمربی تیم ملی کره جنوبی هم در همان زمان به عنوان سرمربی انتخاب شد. در حالی که پیش از این ژرارد هولهی سرمربی پیشین لیورپول و میک مک کارتی از پذیرش مربیگری تیم ملی کره جنوبی سر باز زده بودند. در قاره آسیا مربیان داخلی فاصله چندانی با انتقاد شدید هواداران و رسانه‌ها ندارند و تنها چند نتیجه‌بد کافی است که آنها را از روی تیمکت تیم بلند کند.

با توجه به عملکرد خوب فیلیپ تروسیه در ژاپن چندماهه‌ای تصمیم گرفتند بار دیگر به‌استفاده از مربیان خارجی روی آورند. نه به این دلیل که مربیان خارجی نسبت به داخلی‌ها از سطح بالاتری برخوردار هستند، بلکه با این توجیه که با حضور مربیان خارجی شانس حضور بازیکنان ژاپنی در لیگ‌های اروپایی بیشتر می‌شود.

تروسیه پیش از این در گفت‌وگو با ساکرنٔ عنوان کرده بود: «در سه‌راه نهایی جام جهانی ۲۰۱۴ کره جنوبی موضوع رقابت مطرح نیست، چرا که مربیان سطح بالایی در این دو تیم حضور دارند.» مربی بودن فقط به بررسی اعمالی که در زمین رخ می‌دهد، پر نمی‌گردد و مسایل دیگری هم باید در نظر گرفته شود. باید به تصمیم مربی احترام گذاشت: زمانی مربی خارجی می‌تواند در یک تیم ملی موفق باشد که در اطلاعاتی در مورد این مساله ندارد. تنها مربیانی که در خارج کار کرده‌اند، می‌توانند این مساله را درک کنند. تیم‌های ضعیف‌تر تنها شاید نیاز دارند که مربیان خارجی به افزایش سطح فنی مربیان داخلی کمک کرده و دانش و تجربه را به آنها منتقل کنند.» اگر نظریه تروسیه درست باشد به این صورت تیم‌هایی که بازیکنان لژیونر زیادی دارند، مربی خارجی و تیم‌های ضعیف‌تر مربی داخلی استفاده می‌کنند، آنگاه تیم‌هایی مانند ایران و عربستان که شامل هیچ یک از دو دسته نیستند، باید چه کنند؛ چراکه در این دو کشور مربیان داخلی در حضور افرادی مانند کی‌روش و رایکارد حرفی برای گفتن ندارند. این نظریه شاید فقط چنداستثنا داشته باشد. فوتبال آسیا شاید در آینده‌ای نزدیک در جهان فوتبال بدرخشد اما در حال حاضر مساله‌ای که قطعیت دارد، این است که فوتبال در این قاره زیر سایه مربیان اروپایی قرار گرفته است.»

تاریخچه لیگ (۵)

پرسپولیس قهرمانی را پس گرفت

■ مسابقات لیگ سوم تخت‌جمشید با شرکت ۱۶ تیم از اسفند سال ۱۳۵۳ آغاز شد. در لیگ این سال، تراکتورسازی، برق شیراز، آرات تهران، ابومسلم مشهد و دارایی تهران وارد لیگ شدند و تیم عقاب رسما اعلان انحلال داد. پرسپولیس که تغییرات بسیاری را در ترکیب تیم خود ایجاد کرده بود به‌رغم یک شروع بد، در ادامه کار قهرمان شد. پرسپولیس کارش را با همایون بهزادی به عنوان سرمربی شروع کرد. آنهانفراتی مثل هادی طلوسی، جعفر کاشانی، بیوک وطنخواه، محراب شاهرخی، مسیح مسیح‌نیا و حسین کلانی را از دست داده اما نفرات جدیدی مثل بیژن ذوالفقارنسب، محمد دادگان، یعقوب فاطمی‌مقدم، محمدرضا زادمهر و جهانگیر فتاحی را به خدمت گرفتند. بعداز چند نتیجه ضعیف به‌خصوص زمانی که پرسپولیس ۳ بر یک به استقلال باخت، همایون بهزادی از ترکیب تیم کنار گذاشته شد و بیوک وطنخواه جای او را گرفت. پرسپولیس قهرمان شد و هما به عنوان دوم رسید. پاس سوم شد و تاج، پرستاره‌ترین تیم لیگ ۵۴–۵۳، چهارم شد. جدول لیگ را با دو مقیاس دو امتیازی و سه امتیازی مرور می‌کنیم.

تیم	امتیاز (سه‌امتیازی)	امتیاز (دو‌امتیازی)
پرسپولیس	۴۲	۶۰
هما	۳۹	۵۱
پاس	۳۸	۵۱
تاج	۳۶	۴۸
ابومسلم	۳۵	۴۸
دارایی	۳۳	۴۲
ملوان	۳۰	۴۱
نفت آبادان	۲۷	۳۶
ذوب آهن	۲۷	۳۳
بانک‌ملی	۲۷	۳۴
سیاهان	۲۶	۳۴
آرات	۲۶	۳۴
نیروی هواز	۲۵	۳۲
برق شیراز	۲۴	۲۸
راه‌آهن	۲۴	۲۹
تراکتورسازی	۱۹	۲۳

نتایج جالب لیگ سوم – تخت‌جمشید

پرسپولیس ۴ …………… بانک ملی صفر
صنعت نفت ۵ …………… راه‌آهن یک
تاج ۲ …………… پرسپولیس یک
هما ۴ …………… سیاهان ۳

پرسپولیس ۲ …………… استقلال صفر
نکات جالب

۱- ۶۱ بازی از لیگ سوم با تساوی بدون گل به پایان رسید. لیگ سوم یکی از کم گل‌ترین ادوار تاریخ لیگ ایران محسوب می‌شود.

۲- بازی پرسپولیس و تاج در روز ۲۵ مهر ماه ۵۴ برای اولین بار یکصد هزار تماشاگر را به

استادیوم آزادی کشاند. البته قبلا برای بازی ملی ایران و اسرائیل غاصب یکصد هزار نفر ورزشگاه را پر کرده بودند اما در جریان لیگ اولین بار بود که ورزشگاه پر می‌شد.

۳- تنها در ۳ بازی، ۳ تیم بیشتر از ۳ گل در جریان لیگ به ثمر رساندند. پرسپولیس برابر بانک ملی و هما برای سیاهان ۴ گل زدند و صنعت نفت آبادان هم برابر راه‌آهن ۵ گل به ثمر رساند.

جدول گلزنان برتر

۱- ناصر نورایی …………… ۱۸ گل
هما
۲- محمد ابراهیم‌زاده …………… ۱۱ گل
ابومسلم
۳- ذوالفقار نظام‌آبادی …………… ۱۱ گل
نفت آبادان
۴- علی نیاکانی …………… ۱۱ گل
ملوان

تکیب‌سکونشین‌ها

پرسپولیس

۱-حسین‌قراخانو
۱۰-اصغر ادیبی
۲- بهرام مودت
۱۱- علی پروین
۳- بیژن ذوالفقارنسب
۱۲- ابرج سلیمانی
۴- جواد الله‌وردی
۱۳- محمدرضاعلغبتربی
۵- یعقوب فاطمی‌مقدم
۱۴- محمود خوردبین
۶- ابراهیم اشتیانی
۱۵- صفر اپرانپاک
۷- رضا وطنخواه
۱۶- محمدرضازادمهر
۸- محمد دادگان
۱۷- جهانگیر فتاحی
۹- فریدون معینی
۱۸- محمد دستجردی

پاس

۱- رضا قفلساز
۲- محمد صادقی
۳- ابرج دانایی‌فر
۴- حسین گلزاری
۵- مجید خلویان
۶- محمد آیینه‌ورزان
۷- همایون شاهرخی
۸- مهدی مناجاتی
۹- پرویز میرزاحسن
۱۰- مهدی دینوزاده
۱۱- محمود تحقیقان
۱۲- محسن هوشنگی
۱۳- اسماعیل نوربخش
۱۴- ماتیس میناسیان
۱۵- حبیب شریفی

پرسپولیس با این عنوان قهرمان برای سومین بار قهرمان لیگ کشور شد. در حالی که تاج همچنان با دو عنوان قهرمانی بعداز پرسپولیس قرار داشت.